

УДК 351.74(477)

В. В. БОНДАРЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-0170-2616>;

С. М. РЕШКО,

професор, професор кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-7456-8550>;

Х. Х. МАРСЕЛЬ,

професор, професор кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-3062-1604>

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз наукової літератури та нормативних документів, які регламентують професійну освіту працівників Національної поліції України. Висвітлено основні етапи професійного навчання поліцейських. Визначено перспективні напрями модернізації професійної підготовки правоохоронців.

Ключові слова: модернізація освіти, професійне навчання, професійна підготовка, працівник поліції.

Ефективність службової діяльності працівників Національної поліції України визначається низкою чинників. Ключовим є якість відомчої освіти. Перспективи розвитку освіти в нашій державі окреслено нормативно-правовими актами, серед яких: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року; Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»; Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України; закони України «Про професійно-технічну освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про вищу освіту», «Про освіту» тощо [7–9; 11; 12].

Основні положення стратегічного реформування освіти у МВС передбачено Концепцією реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, яка розроблена на основі узагальнення вітчизняної і зарубіжної правоохоронної практики, сучасних наукових досліджень та з урахуванням міжнародного досвіду. Метою Концепції є створення науково обґрунтованого методологічного підґрунтя інноваційного розвитку системи відомчої освіти, визначення підходів до оптимізації мережі закладів вищої освіти МВС, удосконалення освітнього процесу, забезпечення тісного взаємозв'язку науки і практики, максимальне сприяння вирішенню завдань модернізації підготовки кваліфікованого персоналу, який матиме поглиблені теоретичні знання й практичні навички та буде спроможний на високому професійному рівні захищати територіальну цілісність країни, її кордони, права, свободи та інтереси громадян, протидіяти злочинності, забезпечувати публічну безпеку і порядок у державі [8].

Досягнення цієї мети передбачає вирішення низки завдань, а саме: підвищення ефективності управління системою підготовки кадрів; розвиток багаторівневої практико-орієнтованої системи безперервної освіти, запровадження трирівневої моделі підготовки кадрів, приведення змісту та структури професійної підготовки кадрів у відповідність до потреб практики МВС; постійне підвищення якості освіти, її практичної спрямованості, моніторинг освітнього процесу, постійне оновлення його змісту та форм організації; формування дієвої системи професійної орієнтації та добору кандидатів на навчання й

службу тощо. Концепцією передбачено реальне втілення одного з головних принципів – «навчання впродовж життя». Це означає, що, незалежно від стажу роботи, вислуги років, займаної посади поліцейський повинен займатися вдосконаленням своїх професійних знань і самоосвітою. Самовдосконалення та саморозвиток працівників, зазвичай, здійснюється під час професійної (службової) підготовки.

Грунтовний аналіз наукової літератури дає підстави констатувати різні визначення вчених поняття «професійна підготовка». На нашу думку, професійну підготовку поліцейських слід трактувати як цілеспрямований і системний процес набуття слухачами професійно-теоретичних знань, формування професійно-практичних умінь і навичок, розвиток сукупності професійно важливих рис, визначених специфікою правоохоронної діяльності, і подальше їх оновлення й удосконалення в процесі службової діяльності та занять у системі службової підготовки поліцейських.

Науковець О. Є. Користін розмежовує поняття «професійна освіта» і «професійна підготовка» та вважає, що в процесі професійної підготовки працівник поліції лише відтворює раніше сприйняту інформацію про методи діяльності та застосовує її для виконання типових дій (репродуктивний рівень). У процесі ж професійної освіти працівник поліції не лише відтворює раніше сприйняту інформацію та застосовує її в діяльності, а й творчо адаптує для використання в нестандартних умовах (продуктивний рівень) [6]. Дослідник переконаний, що мета професійної поліцейської освіти – готувати поліцейських-професіоналів будь-якого рангу та для будь-якого виду поліцейської діяльності.

Одним із напрямів модернізації відомчої професійної освіти є вдосконалення її змісту та поліпшення якості управління освітнім процесом [2; 3; 10; 13]. Зміст професійної освіти істотно впливає на вибір методів, форм і технічних засобів навчання. Тільки в тому разі, коли завдання, зміст, форми й методи педагогічного процесу становитимуть цілісну логічну систему, коли викладач продумає зв'язки між цими компонентами, обере їхні раціональні варіанти, можна очікувати досягнення бажаного результату [2–4].

Аналіз спеціальної літератури засвідчив, що вивчення процесу професійної підготовки майбутніх працівників поліції здійснювали за різними напрямками. Перспективними напрямками вдосконалення професійної підготовки працівників Національної поліції України вчені [5; 6; 13] вбачають у врегулюванні правових основ діяльності поліції. Увагу акцентують на розробленні та впровадженні новітніх методик навчання з вогневої, спеціальної фізичної, тактичної підготовок [1–4; 10].

На підставі опрацювання нормативних документів встановлено, що професійне навчання працівників поліції здійснюється залежно від рівня кваліфікації та передбачає: первинну професійну підготовку; підготовку у закладах освіти зі специфічними умовами навчання; післядипломну освіту; службову підготовку [12].

Ефективність процесу професійної підготовки майбутніх працівників патрульної поліції залежить від наукового обґрунтування її змісту на визначених етапах. Поліцейські, яких уперше прийнято на службу в поліцію, зобов'язані пройти курс первинної професійної підготовки, що спрямований на формування спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зокрема вмінь щодо зберігання, носіння, застосування й використання вогнепальної зброї. На думку Д. В. Швеця, це є тим фундаментом, на якому будуватиметься вся подальша діяльність поліцейського [14].

Підготовку поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання здійснюють на підставі контракту про здобуття освіти, який укладають між закладом освіти, відповідним органом поліції та особою, яка навчається. Термін навчання становить чотири роки. Освітній процес регламентований Положенням про організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти МВС України.

Основним видом професійного навчання працівників практичних підрозділів поліції під час професійної діяльності є службова підготовка, яку розглядають як систему заходів, спрямованих на закріплення й оновлення необхідних знань, умінь і навичок працівника поліції відповідно до оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-

службової діяльності [11]. Службову підготовку в підрозділах поліції здійснюють у робочий час згідно з розкладом занять, вона передбачає п'ять видів підготовок: функціональну, загальнопрофільну, вогневу, тактичну, фізичну.

Післядипломну освіту поліцейських здійснюють на загальних засадах, визначених Законом України «Про вищу освіту», з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про Національну поліцію». Вона охоплює спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування.

На підставі здійснених досліджень встановлено, що підвищення ефективності професійної підготовки поліцейських можна досягти завдяки використанню відповідних методів навчання й запровадженню науковообґрунтованих педагогічних умов. Педагогічні умови слід трактувати як спеціально створені обставини, дії та взаємодії суб'єктів освітнього процесу, що реалізуються під час професійного навчання та зумовлені специфікою функціонування центрів первинної професійної підготовки, закладів вищої освіти та відділів професійного навчання підрозділів поліції [3].

Основними педагогічними умовами є: формування мотивації у працівників (курсантів, слухачів) до навчання, підвищення рівня власної професійної готовності; належний рівень матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу; практична спрямованість освітнього процесу; професійна компетентність викладачів та інструкторів; залучення працівників (курсантів, слухачів) до активної позанавчальної діяльності професійно-практичної спрямованості.

Перша педагогічна умова – формування мотивації у працівників (курсантів, слухачів) до навчання, підвищення рівня власної професійної готовності – передбачає насичення змісту навчання інформацією, яка є значущою для особистісного зростання курсанта (слухача) як професіонала; поступове нарощення новизни та складності навчального матеріалу. Друга умова – належний рівень матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу, а саме залучення засобів, які необхідні для якісного проведення навчальних занять (мультимедійне обладнання, спеціальні засоби: кайданки, макети вогнепальної, холодної зброї, гумових кийків, поясні системи; навчальні автомобілі, бойова зброя, достатня кількість набоїв, індивідуальні аптечки тощо). Третя – практична спрямованість освітнього процесу – передбачає максимальне наближення умов навчання до реальних. Цього можна досягти завдяки використанню спеціально розроблених ситуаційних завдань під час опанування навчальних предметів професійно-практичної спрямованості. Зміст ситуаційних завдань повинен ураховувати особливості як повсякденних ситуацій службової діяльності, так і нестандартних ситуацій. Четверта – професійна компетентність викладачів та інструкторів забезпечується шляхом проведення методичних семінарів як серед викладачів, які здійснюють підготовку майбутніх правоохоронців, так й інструкторів відділів професійного навчання підрозділів Національної поліції України. П'ята – залучення працівників (курсантів, слухачів) до активної позанавчальної діяльності професійно-практичної спрямованості. Це реалізується завдяки корегуванню самостійної підготовки слухачів і працівників залежно від результатів рубіжних (тематичних) контролів та підсумкових перевірок і залучення до занять, спрямованих на підвищення рівня загальної фізичної підготовленості та відпрацювання спеціальних умінь і навичок з тактики самозахисту й особистої безпеки.

Виокремлено три основні групи методів, які слід застосовувати під час навчання поліцейських:

- методи організації та здійснення підготовки. У цій групі виокремлено методи набуття знань; оволодіння руховими вміннями та навичками; удосконалення рухових навичок і розвитку фізичних якостей;

- методи стимулювання до підвищення рівня власної професійної готовності. Група цих методів спрямована на формування позитивних мотивів до професійної підготовки, що стимулюють навчальну активність, сприяють збагаченню працівників (курсантів, слухачів) необхідною професійною інформацією. Вони охоплюють методи формування професійних інтересів і методи стимулювання обов'язку й відповідальності за рівень власної професійної підготовленості;

– методи контролю і самоконтролю в процесі професійної підготовки. Уміле поєднання виокремлених методів під час професійного навчання позитивно впливатиме на його результат. Контроль як дидактичний засіб управління професійною підготовкою спрямований на забезпечення ефективності формування знань, умінь і навичок, використання їх на практиці, стимулювання навчальної діяльності слухачів (курсантів), прагнення до самоосвіти. Методи контролю – це способи, за допомогою яких визначають результативність навчальної та інших видів діяльності слухачів і педагогічної роботи викладача. Найдоступнішим методом контролю є планомірне, цілеспрямоване й систематичне спостереження педагога (інструктора) за діяльністю курсантів і слухачів.

Отже, напрямами модернізації професійної підготовки поліцейських є дотримання низки методів і педагогічних умов на всіх етапах професійного навчання. Ключова роль належить поглибленню практичної спрямованості освітнього процесу курсантів і слухачів та службової підготовки поліцейських.

Список бібліографічних посилань

1. Бондаренко В. В. Особливості застосування поліцейських заходів під час професійної діяльності працівників патрульної поліції // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 трав. 2018 р.)] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків, 2018. С. 52–57.
2. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 524 с.
3. Бондаренко В. В. Пути совершенствования профессиональной подготовленности работников подразделений патрульной службы Национальной полиции Украины // Актуальные проблемы огневой, тактико-специальной и профессионально-прикладной физической подготовки : материалы III Междунар. науч.-метод. конф. (г. Могилев, 10–11 нояб. 2016 г.). Могилев, 2016. С. 319–324. URL: http://www.institutemvd.by/components/com_chronoforms5/chronoforms/uploads/20161118100646_Bondarenko.pdf (дата звернення: 11.03.2019).
4. Івлєв О. М., Моргунов О. А. Удосконалення службової підготовки патрульної поліції засобами дистанційного навчання (на прикладі тактичної підготовки) // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.) / МВС України, Департамент патрул. поліції України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. С. 129–133.
5. Казанчук І. Д. Патрульна служба МВС України: деякі аспекти функціонування. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 36. С. 102–108.
6. Користін О. Є. Професійна освіта поліцейського: в якому напрямі рухатись // ПОЛИТРАДА : сайт. URL: <http://politrada.org/news/profes-yna-osv-ta-pol-tseyskogo-v-yakomu-naryamku-rukhatis/> (дата звернення: 11.03.2019).
7. Про Національну доктрину розвитку освіти : указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 11.03.2019).
8. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : наказ МВС України від 25.11.2016 № 1252 // ІАС Консультант : сайт. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AMQ2E07D1> (дата звернення: 11.03.2019).
9. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 11.03.2019).
10. Попов С. В. Особливості фізичної підготовки майбутніх правоохоронців на початковому етапі навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 3. С. 80–86. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nchnpu_015_2014_3_17.pdf (дата звернення: 11.03.2019).

11. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (дата звернення: 11.03.2019).

12. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.03.2019).

13. Сокурєнко В. В. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців // Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 9–11.

14. Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і Безпека*. 2017. № 3. С. 103–112.

Надійшла до редколегії 15.03.2019

УДК 351.74(477)

В. М. ВЕЛИКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ;

С. М. ІСИЧКО,

викладач кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ВНЗ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОЧНОЇ СТАВКИ

Розкрито окремі особливості використання технології тренінгів з метою підготовки майбутніх правоохоронців до проведення очної ставки.

Ключові слова: *очна ставка, тренінг очної ставки, критерії успішного тренінгу.*

Сучасні вимоги до персоналу Національної поліції України потребують доповнення традиційних методів підготовки, такими, що передбачають чітке дотримання законності, нестандартне мислення, оволодіння емоційними та соціально-психологічними аспектами поведінки, уміння діяти впевнено та брати на себе відповідальність. Вирішення таких завдань в підготовці поліцейських потребує інноваційних технологій, які передбачають активні практичні форми та методи. Одною з таких форм є тренінг, як ефективний засіб підготовки професіоналів, діяльність яких відбувається у складних і напружених ситуаціях, які вимагають не лише знань, а й умінь креативного застосування їх на практиці [1–3].

Проведення тренінгів з курсантами надають їм можливість:

- аналізувати власний досвід;
- випробувати себе у нових видах діяльності, розвиваючи при цьому емоційну стійкість до стресових ситуацій та впевненість у собі;
- отримувати навички соціальної взаємодії та усунення перешкод на шляху до порозуміння;
- порівнювати себе з іншими й оцінювати очима інших;
- брати участь в обговоренні проблем, висловлювати свою думку,
- вчитися та активно ділитися набутими знаннями і способами діяльності,
- виявляти власні труднощі та обирати шляхи їх усунення, розробляти програми свого самовдосконалення.